

za nas kaj storiti — vendar za sedaj ni dobiti pokritja; vrgli so najbolj lačnim nekaj drobtinic, drugim pa ničesar.

Kdor ni slep, lahko vidi, da ne pridemo nikdar do zaželjenega smotra drugače, kakor s silo. Le goli sili se vda država željam svojih uslužbencev; goli sili se vdajo kruhadajalci delavstvu in tudi tej sili se bodo morali vdati naši deželni očetje. »Nobena sila ni mila«, pravi narodni pregovor; mi se sile ne bomo poslužili samo za šalo ali kratek čas, marveč prignala nas bo do odločnega koraka druga sila — lakota! Mi smo do sedaj prosili — to je naša največja krivda, za posledice naj bodo odgovorni oni, ki so prošnje hoté z brezbriznostjo preslišali. Kdor ni slep na obe očesi, ta lahko tudi sedaj izprevidi, da imamo iskati pomoči le v svoji lastni moči. V slogi je velika moč, ako se je bomo držali. Vendar ravno tukaj tiči naša druga krivda. Mnogo je učiteljev in učiteljic, ki bi radi imeli večje dohodke, ki jih po svojem poklicu in delu tudi zaslužijo, ali to je tudi vse, kar store. Ne ganejo se s svojega doma; ne pridejo k društvenim zborovanjem; ne čitajo časopisov — še svojega stanovskega lista ne, razen če ga dobe zastonj. Še one borne kronice za društvo neradi dajo izpod palca. Ne vedo torej nič, zakaj se gre, čemu se borimo — brezbrizni in nezavedni so, brez stanovskega ponosa in brez stanovske zavednosti. Ali ni to žalostno? Še celo na večrazrednicah so učitelji brez stanovskega glasila. Kaj pa učiteljice? Te se znajo sicer bridko pritoževati, da jih preziramo, kar pa ni res, o stanovskem ponosu in o stanovski zavednosti, moralčni podpori in složnem delovanju za skupni blagor pa pri ogromni večini niti govora ne more biti. Te se ne morejo pritoževati, ako jim očitamo nekolegijalnost, nezavednost. Pričakujejo, da jim prilete dobrote same v naročje. Vse delo zavračajo le na posamezne osebe. Vemo prav dobro, da ne more siromak mnogo žrtvovati, a za stanovsko organizacijo, za borbo za boljšo bodočnost in za stanovski ponos je treba odtrgati od svojih uš nekaj kronic na leto po zgledu ubožnega delavstva, ki ga moramo postaviti za zgled svojim stanovskim sotrpinom. Pisali bi lahko še marsikaj o vzrokih svoje bede, pa za sedaj naj zadostuje to. Kdor se čuti prizadetega, naj se poboljša, kar nas bo veselilo. Potem stopimo vsi kot eden v borbo za kruh, v borbo za boljšo bodočnost.

(Konec.)

Kršenje zakonov v Istri.

Pod tem naslovom smo povedali v 7. letošnji številki, kako vedoma kršijo nekatere paragrafe zakonov. Povedali smo, da nadzorniku neljube osebe, ako so definitivno nastavljene, premeščajo z izgovorom »iz službenih ozirov«, samo da nimajo miru in da se jih dela še bolj nezadovoljne. Danes smo se namenili pojasniti, kakšno zakonito veljavo ima izgovor »iz službenih ozirov«. Ta izgovor so si prikrojile šolske oblasti po § 18. dež. šol. zak. z dne 9. oktobra 1901, ki se glasi: »S stalnim imenovanjem učitelja(-ice) ali z izpričevalom učiteljske sposobnosti opremljenega podučitelja(-ice) je združena pravica do uživanja pokojnine in do drugih zakonitih priskrbnin.

Vrhutega ne sme deželno šolsko oblastvo premestiti imenovanca na drugo šolo, če sam za to ne prosi, ali če ni drugih važnih službenih ozirov, o čemer se je prej dogovoriti s predlagalnim upravičencem.

Iz tega je razvidno, da so šolske oblasti vzele ta znameniti izgovor iz drugega oddelka navedenega paragrafa, izpuštvši glavno določilo, ki ga daje ravno beseda »važnih«. Zato se dogaja, da se vrše službena premeščenja brez vsakega važnega službenega ozira; služben ozir je le to, da hoče nadzornik koga šikanirati. Že večkrat je uradno premeščena učiteljska oseba mislila rekurirati proti uradni premeščitvi, bolje rečeno proti šikani. Ob taki priliki poseže vmes navadno okrajni šolski nadzornik, ker se vrši premešitev na njegov skrivni predlog. Ako ne prej pa takrat, ko dobi premeščenec dekret, ga obišče g. nadzornik in glavni njegov namen je, da nahruli premeščenca s tem, da mu dokazuje, da nima pravice do rekurza. Pri tej priliki porabi celo znameniti argument, da deželno šolsko oblastvo lahko premesti iz službenih ozirov še celo njega, pri tem pa ne pove, da on ni ljudski učitelj, torej da nimajo zanj veljave deželni šolski zakoni, ki veljajo za ljudsko učiteljstvo, ter da je on le provizoren okrajni šolski nadzornik, medtem ko je premeščenec definitivni ljudski učitelj. Če to nadzorniku ne obrodi zaželenega uspeha, prinese na dan pa drugo, namreč, da rekurz nima odločilne moči. Vse to pa je le zvito nadzornikovo ravnanje, ker — kakor smo že rekli — se skoraj vsa uradna premeščenja vrše na njegovo željo in njegov predlog, zato jih tako zvito zagovarja. Da sta obe nadzornikovi trditvi, da namreč premeščenec nima pravice do rekurza in da rekurz nima odločilne moči, neresnični in neutemeljeni, hočemo tu dokazati.

Istra je avstrijska dežela in Avstrija je ustavna država. V ustavnih državah ima pa pravico do rekurza tudi oni, ki je na smrt obsojen. Upamo, da je vsakemu jasno, da je tudi istrskemu učiteljstvu odprta pot do pritožbe. Gotova resnica je, da pritožba ne bo imela vselej za rekurenta zaželenega uspeha, a kakor postopajo do sedaj šolske oblasti v Istri pri uradnih premeščenjih definitivnega učiteljstva, je gotovo, da pritožbe zadobe veljavo, če ne poprej pa gotovo pri upravnem sodišču. Dokazovaje to, popišemo tukaj, kaj zahtevajo šolski zakoni in ministrske naredbe glede uradnega premeščenja ter kako postopajo istrske šolske oblasti.

Poglejmo drugi odstavek zgoraj navedenega § 18. Ta določno pove, da se ne sme definitivno učiteljstvo premeščati, ako ni samo za to prosilo, in dostavlja, da se lahko premesti imenovanca iz važnih službenih ozirov. Dovolj jasno je torej povedano, da morajo biti drugi važni službeni oziri, in če so ti, ima se deželni šolski svet dogovoriti s predlagalnim upravičencem. Nič ni rečeno, da se ima te važne službene ozire naznaniti premeščencu. To pa natanko določuje odredba notranjega ministrstva z dne 1. novembra 1903 št. 11.153, in ako tega ni, pripisuje ta naredba vsakemu odloku oblasti — torej tudi deželnega šolskega sveta — ničevost. Tu je dovolj jasno določena pot, ki bi jo morale prekoračiti šolske oblasti pri uradnem premeščenju definitivnega učiteljstva. Podamo pa kratek formular dekreta, ki ga izda ob takšni premestitvi deželni šolski svet. Glasi se: Deželni šolski svet Vas je imenoval iz službenih ozirov v svoji seji X dneva, učiteljem na šoli v Y. Doda še, kateri službeni dohodki so, pa je vse dovršeno! § 17. istrskega deželnega šolskega zakona z dne 3. novembra 1874. določuje, da ima deželni šolski svet v dekretu določiti čas, kdaj ima imenovanec nastopiti službo, a navadno deželni šolski svet tega ne naredi, ampak pusti to določitev okrajnemu šolskemu svetu, ki navadno naloži imenovancu, da mora na-

stopiti službo v drugem kraju že v treh ali petih dneh po vročitvi. Koliko se strinja tako postopanje z zakonitimi določili, je vsakemu razvidno, zato nam ni treba podrobno tega razlagati.

Že prej smo omenili, da se ima deželni šolski svet dogovoriti pri vsaki uradni premestitvi s predlagalnim upravičencem. Tu nam je odgovoriti še vprašanju: Kdo je predlagalni upravičenec?

Deželni šolski svet v Trstu in deželni odbor v Poreču sta mnenja, da je predlagalni upravičenec deželni odbor. Mi smo pa mnenja, da sloni to njihovo mnenje na slabi podlagi, ker § 12. dež. šol. zakona z dne 9. oktobra 1901. določuje, da sme deželni odbor predlagati ob konkurznem imenovanju enega izmed onih treh, ki so v ternu, sestavljenem po občinskem odboru, in nobena drugega. Deželni odbor torej ni pravi predlagalni upravičenec, pač pa je predlagalni upravičenec v dogovoru z občinskim odborom. Nikakor ne moremo umeti, kako pride deželni odbor pri uradni premestitvi do moči in časti, da se sme dogovarjati z deželnim šolskim svetom, ne da bi se poprej dogovoril z občinskim odborom. Gospodje pri deželnem odboru in deželnem šolskem svetu sami najbrže vedo, da krivo umevajo ta dva paragrafa, a vendar jih kršijo še vedno dalje, ker to jim daje moč, da lahko spravijo v vsako slovansko občino tudi lahonsko učiteljstvo. Občina in učiteljstvo naj k temu pa molčita, ker sta se tako dogovorila deželni šolski svet in deželni odbor! S tem upamo, da smo dokazali opravičenje rekurza ob uradni premestitvi, dokazali smo tudi, da so vse uradne premestitve, ki jih utemeljuje deželni šolski svet s prej navedenim § 18, nezakonite, ker ni deželni odbor pravi predlagalni upravičenec. Že kdaj bi bilo v tem oziru lahko drugače, ako bi ne bili slovanski občinski odbori in slovanski poslanci tako zaspani kakor so! Hvalijo se, da skrbje za narodni obstanek, a v svoji zaspanosti dopuščajo, da mu nasprotnik jemlje najpotrebnejše za narodni obstanek.

Poglejmo še, ali je resnična nadzornikova trditev, da utok nima odločilne moči? § 28. istrskega dež. šol. zakona z dne 27. julija 1875. določuje, da se je pritožiti proti sklepom okrajnega šolskega sveta na deželni šolski svet, in ako je pritožba vložena v 14 dneh po vročitvi sklepa, ima odločilno moč. Enako določuje § 41 istega deželnega zakona, da se je pritožiti proti sklepom deželnega šolskega sveta na ministrstvo za bogočastje in uk, in ako je pritožba vložena v 14 dneh po vročitvi sklepa, ima odločilno moč. Ker uradno premeščevanje definitivnega učiteljstva ni nič drugega kot sklep deželnega šolskega sveta, zato nam ni potreba praviti, da ima utok odločilno moč. Mi sicer ne vemo, kaj poreče oni nadzornik, ki je ob vsaki priliki trdil, da nima premeščene pravice do rekurza in da rekurz nima odločilne moči, vemo pa, da ga vsak zmaga, ki se mu postavi v bran. Sicer pa se ne da takšen nastop nadzornikov opravičiti ne z nevednostjo ne z ničemer drugim kakor z radovoljnim kršenjem zakonov. Taki možje gotovo niso vredni, da so na mestih, ki jih zavzemajo, in zato se le čudimo, zakaj deželni in državni poslanci ne vprašajo ministra, zakaj trpi to?

Že večkrat smo opozorili poslance na kršenje zakonov. Vemo in smo prepričanja, da je dolžnost poslancev, skrbeti za šolstvo in učiteljstvo. Vemo, da se mora boriti učiteljstvo v Istri po deset in več let, preden je definitivno imenovano, a kaj dobi z definitivnostjo, ako bi veljalo naziranje deželnega šolskega sveta? Nič drugega kot plačevanje taks

in io, da dobi dekret, kadar se ljubi gospodom, na katerem je zapisano, da ga premeste »iz službenih ozirov«.

Res je Istra znana kot dežela neverjetnosti, a vendar mora postati tudi v Istri drugače, ker tako ob lahkem ne smejo tudi v Istri kršiti zakonov.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Občni zbor Ljubljanskega učit. društva. (Konec.)
Tov. Črnagoj: Cenjeni zborovalci! Priznati moram, da nisem bil že dolgo tako razburjen kakor nocoj, zato oprostite, ako ne bom morda tako logično govoril kakor bi rad. Da bi pa molčal, mi ne pripusti vest. Tedaj!

Ves večer so že letele od koleginje, ki sedi tu z nami, pšice, ki so mi gnale kri v glavo. In česa so se tikale te pikre opazke? Ničesar drugega kakor znanih draginjskih doklad!

Reklo se mi je, da so naše koleginje silno ogorčene, ker smo učitelji delovali proti učiteljicam in smo delali samo zase, in da, če smo dobili draginjske doklade samo družinski očetje, bi jih bili morali v interesu vsega učiteljstva odločno zavrniti.

Cenjeni zborovalci! Hude so te obdolžbe in stroge, brezsrčna je zahteva, da vrže oženjeno učiteljstvo kar stotisoč kron ljubi učiteljski solidarnosti na žrtvenik in to samo zaradi lepšega in brez vsakega gmotnega uspeha za ostalo učiteljstvo.

Vprašam vas: kdo bi imel kaj koristi od tega, da vržemo oženjenci ono doklado od sebe? Nihče! Smejali bi se pa edino-le klerikalci in bi s patosom poudarjali, da učiteljstvo pač ne more biti še tako v stiskah in nadlogah, ako celo družinski očetje zavračajo kakor ponosni španski doni precej izdatno, četudi ne zadostno denarno pomoč. Smelo trdim, da bi tako naše ravnanje regulacijo učiteljskih plač le zadrževalo, nikakor pa ne pospeševalo.

In gospoda, tisti, ki more govoriti, da naj bi družinski očetje zavrgli draginjsko doklado, tisti ne pozna razmer ali pa je sam popolnoma brez srca! Da bi se naj draginjska doklada zavrnila, je lažje reči kakor storiti! Zavrniti jo more le tisti, ki brez nje vendarle še izhaja, ne more pa tega tisti, ki tiči že na vseh koncih in krajih v škripcih! In, tovariši neoznenjenci in neomožene koleginje, vi pravite, da ne izhajate z dosedanjim plačo ter da ste zadolženi, ali ste se pa kdaj utopili v stanje družinskega očeta? Poznate li vi njegove skrbi, ko mu pri kopici otrok največkrat primanjkuje še soli?

In z ozirom na vse to vprašam vas: Je-li mogel tovariš Jelenc drugače ravnati kakor je? Bi li bil mogel in smel kdo drugi na njegovem mestu ravnati drugače, kakor je on? Je-li mogel in smel on sam od sebe zavrniti draginjske doklade za 300 družinskih očetov samo zaradi ljube solidarnosti? Dragi, da smo dobili samo družinski očetje draginjsko doklado, je veliko zlo, a zlo bi bilo desetkrat večje, ako bi bil Jelenc zavrnil draginjske doklade še za oženjence samo iz stanovskega ponosa.

Da bi bili pa mi delovali kdaj proti povišanju plač učiteljicam, zavračam kot krivično natolcevanje. Slovesno izjavljam, da sem bil doslej vedno na stališču: enakemu delu enako plačilo — in da sem na podlagi tega stališča vedno in povsod, osobito pa v naših društvenih odborih deloval za enakost z učiteljicami, kar mi je bilo pač lahko, ker smo bili vsi tovariši glede tega vedno enakega mnenja. Kjerinkoli je bilo treba oficijalno poudarjati naše stališče, vedno smo rekli: Vse učne osebe imajo naj enako plačo!

Ako pa govorite, da veste nekoga, ki je javno govoril proti povišanju plač učiteljicam, zahtevamo, da nam poveste tega ime, ako pa imena ne veste, potem je tista vaša govorica naravnost izmišljena.

Tovariši! Slovesno priznavam, da so samo oženjencem podeljene draginjske doklade največja krivica, ki se je mogla